

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024.403-427>
УДК 378.6.147:81'243:316.77(045)

Ірина Геннадіївна ЛИСЕНКО,
Київська муніципальна академія
естрадного та циркового мистецтв,
e-mail: ir.lysenko@kmaesm.edu.ua,
ORCID: 0009-0003-3420-0107

НАБУТТЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МИТЦЯ У РЕАЛІЯХ СУЧАСНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена питанню важливості опанування знань і набуття навичок іншомовного міжкультурного спілкування у процесі вивчення іноземних мов студентами і фахівцями мистецьких спеціальностей, підкреслюється необхідність приділення уваги аспекту набуття лінгвосоціокультурної компетентності у процесі навчання з метою оптимізації здійснення фахової діяльності та мінімізації ризиків відмов роботодавців у процесі відбору до участі у заходах, підвищення конкурентоспроможності, розкриваються елементи специфіки міжкультурного спілкування рівня перемовин про співпрацю у мистецькій сфері.

Дослідження спирається на сутність такого явища, як культурний інтелект. Йдеться про ширший діапазон значення понять «міжкультурна комунікація» та «соціокультурна компетенція». Концепція, що позначається терміном «культурний інтелект», розвивається з ідеї про вплив когнітивних здібностей і стосунків, що здатна формувати людина, на фактори, які виступають як

внутрішніми, так і зовнішніми стосовно характеристик особистості індивіда, у більш складному міжкультурному середовищі, де панує неочікувана невизначеність у поведінці партнерів по спілкуванню та стосунках із ними. При цьому саме взаємовідношення між індивідуальними відмінностями учасників комунікації і ситуативними факторами комунікації є особливо важливими для вирішення проблем взаємодії у сучасному міжкультурному середовищі. Саме через те, що формування соціокультурної компетентності неефективно покладати виключно на власний комунікативний досвід окремої особистості, застосування попередньої контекстної культурної та специфічної мовної підготовки у вигляді спеціалізованих курсів аналогічних лінгвокраїнознавству чи елементам теорії перекладу є одним з варіантів вирішення проблеми.

Питання формування і практичного використання навичок іншомовного міжкультурного спілкування у студентів непрофільних факультетів і навчальних закладів, де відсутній напрямок підготовки фахівців філологічного напряму, досі знаходиться у стадії розвитку. Завдяки відкритості інформаційного простору, посиленню культурних зв'язків нашої країни, слідуванню міжнародним стандартам і вимогам до рівня освіти, приведенню у відповідність навчальних програм, це питання розкривається і демонструє свої нові грані. Зокрема, швидкість процесів міжнародного, міжетнічного, культурного обміну спонукає до вироблення більшої гнучкості, кращої адаптивності до нових реалій, а у сфері мистецтва і мистецької освіти елементи міжкультурного спілкування є невід'ємною частиною професійної діяльності.

Дослідження торкається питання динаміки процесу вивчення іноземної мови, звертається увага на те, що швидкість і якість навчання залежить великою мірою від

підходу викладача, а також структури освітньої програми, що використовуються під час навчального процесу. Зазначається, що заклади освіти є вільними як у виборі, так і у створенні освітніх програм.

Привернення уваги до питання набуття лінгвосоціокультурної компетентності студентами непрофільних факультетів і фахівцями у сфері мистецтва у процесі вивчення іноземних мов, а також підкреслення важливості опанування знань і набуття навичок іншомовного міжкультурного спілкування у процесі вивчення іноземних мов студентами і фахівцями мистецьких спеціальностей є нагальною необхідністю у теперішній час, коли такі виклики сьогодення, як мобільність, полікультурність, толерантність, особливі вимоги до рівня освіти й загальної освіченості, виникнення яких зумовлено рівнем розвитку інформаційних технологій, безпосереднім чином впливають на професійну діяльність фахівця, можливості кар'єрного шляху студента, підвищення рівня успішності розвитку сфери мистецтва.

Ключові слова: лінгвосоціокультурна компетентність, культурний інтелект, міжкультурна комунікація, вивчення іноземних мов, полікультурність.

Вступ. Такі явища сучасності, як мобільність, у тому числі, соціальна, полікультурність, високі вимоги до рівня освіти й загальної освіченості спонукають сучасних студентів і фахівців мистецьких спеціальностей до вивчення іноземних мов, набуття соціокультурної компетенції для ефективної самореалізації, представлення свого навчального закладу або роботодавця на високому рівні на міжнародній арені, продуктивного управління власною справою, менеджменту групи. Оскільки формування соціокультурної компетенції є процесом когнітивним та емоційним і вимагає застосування таких

навичок, що дають можливість особистості прийняти іншомовне соціокультурне середовище, слід зазначити, що процес цей тонкий і складний як щодо аналітичного розуму, так і у тому, що стосується емоційної компоненти особистості. То ж, якщо йдеться про представлення свого творчого доробку, виступи або роботу за кордоном, фахівцю мистецької спеціальності, крім володіння знаннями і навичками за фахом, доведеться познайомитися з іншомовними реаліями та особливостями культурного середовища, отже, фактично, опанувати додатковий фах. У сьогоденні це вже вважається нормою сучасної освіти, а багатофункціональність і багатозадачність – закономірною необхідністю.

Постановка проблеми. Важливість набуття лінгвосоціокультурної компетентності у процесі вивчення іноземних мов зумовлена, перш за все, тими змінами у бік мобільності, полікультурності та толерантності, що виникли у сучасному суспільстві, необхідністю прийняття мультикультурної компоненти розвитку суспільства, а також встановленими правилами і негласними вимогами до рівня володіння навичками міжкультурного спілкування.

На відміну від звичного для періоду кінця ХХ ст. типу спілкування, коли сам факт володіння іноземною мовою сприймався учасниками діалогу-іноземцями як прояв поваги до їхньої культури, до них особисто, у сучасний період часу, у ХХІ ст., наприклад, англофони або представники культури іншої мови, очікують від іноземного учасника діалогу зворотнього зв'язку, що включає у себе більше елементів, аніж коректне та зрозуміле застосування мовних одиниць, граматичних та лексичних конструкцій. Такий зсув сприйняття комунікативного процесу зумовлений, звісно, рівнем розвитку інформаційних технологій і доступності інформації у мережі, як наслідок – очікуванням до рівня

культурної обізнаності, готовності до спілкування з урахуванням міжкультурного контексту.

Враховуючи світову динаміку розвитку подій у сфері освіти, науки та мистецтва, а також позицію українських можновладців і заходи, вжиті Міністерством освіти і науки України стосовно вивчення англійської мови, що підкреслює важливість опанування відповідних знань, необхідно звернути особливу увагу на процес вивчення, зокрема, швидкість і якість, специфіку предметних знань, набуття лінгвосоціокультурної компетентності у процесі вивчення іноземних мов, що стосується студентів та фахівців непрофільних спеціальностей. Важливим науковим і практичним завданням у цьому напрямку є постійне оновлення і вдосконалення навчальних програм, розробка і застосування навчальних посібників на основі них, розробка систем і оновлення методик розвитку міжкультурної компетентності у процесі вивчення іноземних мов у випадку, коли мовні дисципліни не є профільними, та забезпечення їхньої доступності засобами сучасних інформаційних технологій. Також, забезпечення достатнього обсягу мовної практики студентам і фахівцям, надання можливості застосування і розвитку навичок міжкультурної комунікації під час заходів у рамках міжкультурних зв'язків, та, безперечно, розумне застосування засобів забезпечення позитивної психоемоційної компоненти, пов'язаної з комунікативним процесом, що здійснюється іноземною мовою та у іншомовному середовищі, у процесі навчання, практики та здійснення трудової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи питання важливості набуття лінгвосоціокультурної компетентності, слід зазначити, що вивченню проблеми її формування присвятили свої праці вчені й дослідники Н.Бориско, В. Владимірова, М. Дука,

П. Ерлі Кристофер, М. Ішакова, В. Костомаров, В. Краснопольський, В. Манакін, Д. Л. Отг, Л. Рудакова, Л. Тишакова, Л. Щетініна, американський психолог К.Р. Томас. Проте, й досі «проблема навчання розуміння невербальних засобів комунікації у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності, залишається невирішеною» [3, с. 40].

Поняття лінгвосоціокультурної компетенції у вітчизняних і західних джерелах тісно пов'язують із такими навичками, як спроможність до міжкультурної комунікації, адаптивність, толерантність [1]. Необхідність соціокультурної компетенції витікає з культурних відмінностей у системі цінностей, що складають фундаментальну картину світу певної культури. До неї входять ставлення до часу, навколишнього середовища, різних форм людської діяльності, шкала цінностей міжособистісних стосунків, характерних для даної культури тощо [17].

Сучасні дослідження у розвинених країнах концентруються на специфічному явищі, яке термінологічно визначається як «cultural intelligence» (культурний інтелект). Це поняття є дещо ширшим за «міжкультурна комунікація» та «соціокультурна компетенція». Воно походить із фактичного визнання того, що переважно урбаністичне соціальне оточення в розвинених країнах являє собою диверсифікований мозаїчний соціальний простір, що включає багато етнічних, релігійних, соціальних та ситуативних груп. Тому навичка жити та ефективно діяти у такому мозаїчному просторі вимагає особливого виду ментальної спроможності, аналогічної до раціонального чи емоційного інтелекту, яка і отримала назву «cultural intelligence» [19].

Позначувана цим терміном концепція розвивається з ідеї про те, що в більш складному міжкультурному

середовищі, де панує неочікувана невизначеність у поведінці партнерів по спілкуванню та стосунках з ними, когнітивні здібності та стосунки, що здатна формувати людина, впливають на фактори, що виступають як внутрішніми, так і зовнішніми стосовно характеристик особистості індивіда. При цьому, саме взаємовідношення між індивідуальними відмінностями учасників комунікації та ситуативними факторами комунікації (місцевим історично-географічним контекстом, емоційним наповненням тощо) є особливо важливими для вирішення існуючих проблем взаємодії у міжкультурному середовищі [14].

На думку іноземних дослідників, формування соціокультурної компетентності вкрай неефективно покладати виключно на власний комунікативний досвід окремої особистості. Практичні дослідження показують, що застосування попередньої контекстної культурної та специфічної мовної підготовки у вигляді спеціалізованих курсів аналогічних лінгвокраїнознавству чи елементам теорії перекладу є значно ефективнішим. За результатами експериментального дослідження за участі 189 студентів із різних країн, де переважали студенти з країн Європи (74,9% вибірки), було встановлено, що проживання в різних країнах, досвід міжкультурного спілкування зменшують акультураційний стрес. Європейські студенти, що переважно пройшли відповідну підготовку, значно більш свідомі та легше сприймають відмінності в образі життя різних країн. Збільшення академічної мобільності за різними відповідними програмами як от, наприклад, Erasmus, супроводжується також наявністю відповідних мовних курсів та підготовки спрямованої на соціокультурну компетентність [16].

У роботах сучасних дослідників по всьому світу культурний інтелект як визначальний чинник ефективної

міжкультурної комунікації розглядається в контексті стосунків між учасниками культурно диверсифікованих робочих колективів. При чому, завдання формування ефективної комунікації в таких колективах стає визначальним не лише в розвинених країнах Заходу, але і в більшості країн, що розвиваються. Експериментальне дослідження, у якому взяли участь 152 іноземних співробітники крупних компаній Саудівської Аравії, продемонструвало прямий зв'язок між здатністю до розділення спільних знань між співробітниками і особистою та командною креативністю [12]. Дослідники доводять, що в основі спроможності до обміну знаннями і формування креативних ефективних команд лежить саме фактор високого культурного інтелекту в колективі. Тому питання його розвитку в межах освітньої підготовки стає надважливим для подальшого працевлаштування та успішної кар'єри.

Метою дослідження є привернення уваги до питання набуття лінгвосоціокультурної компетентності студентами непрофільних факультетів і фахівцями у сфері мистецтва у процесі навчання, зокрема, вивчення іноземних мов, з метою оптимізації здійснення фахової діяльності, а також підкреслення важливості опанування знань і набуття навичок іншомовного міжкультурного спілкування у процесі вивчення іноземних мов студентами і фахівцями мистецьких спеціальностей, з використанням прикладів, які наводять сучасні дослідники.

Виклад основного матеріалу. Такі виклики сьогодення, як мобільність, у тому числі соціальна, полікультурність, високі вимоги до рівня освіти й загальної освіченості, що зумовлено розвитком інформаційних технологій і доступністю розмаїття інформації користувачам мережі Інтернет, з одного боку, спрощують життя, з іншого – ускладнюють, адже створюють на шляху

студента, фахівця-початківця мистецької спеціальності, або ж професіонала, який навчався десять або двадцять років тому, більше труднощів і випробувань, що стосуються володіння обсягом необхідних знань і навичок, відповідності вимогам сучасного роботодавця і глядача, накладають набагато більше відповідальності за реалізацію своєї кар'єри, адже вважається, що за наявності вільного доступу до інформації людина може, так би мовити, закрити всі прогалини, знайти відповіді на всі питання у мережі. Складно не погодитися з цим. Проте, є деякі різновиди знань, для перетворення у навички яких необхідне активне практичне застосування, тренування, живе виконання. Власне, йдеться про типи активностей, найбільш притаманні мистецькій сфері. Окрім фахових дисциплін безпосередньо мистецького напрямку студентам і фахівцям доводиться вивчати також іноземну мову, подекуди і не одну.

Вивчення іноземних мов є невід'ємною та важливою частиною сучасної системи освіти в Україні, основною метою якого є формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, що включає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування. Сам зміст мети вивчення іноземних мов включає кілька різних аспектів, зокрема, соціально-прагматичний, психологічний. У процесі навчання відбувається розвиток готовності студента до міжкультурної комунікації. Важливим завданням студента у процесі навчання є розвиток навичок використання іноземної мови в якості інструмента комунікації враховуючи особливості культури країни перебування, походження учасника комунікативного процесу-іноземця, той факт, чи є іноземець носієм мови, чи мова спілкування для нього також не є рідною.

22.11.2023 р. за поданням Президента України Верховною Радою України прийнято за основу Проект

Закону про застосування англійської мови в Україні. У своєму коментарі Міністр освіти і науки Оксен Лісовий підкреслив, що Міністерство підтримує таку ініціативу Президента та створюватиме усі можливості для вивчення українцями англійської мови на всіх рівнях освіти.

У тому, що стосується невирішених раніше частин загальної проблеми, якій присвячена ця стаття, варто звернути увагу на наступне: питання формування і практичного використання навичок іншомовного міжкультурного спілкування у студентів непрофільних факультетів і навчальних закладів, де відсутній напрямок підготовки фахівців філологічного напрямку, досі знаходиться у стадії розвитку. Завдяки відкритості інформаційного простору, посиленню культурних зв'язків нашої країни за останні кілька десятків років слідування міжнародним стандартам і вимогам до рівня освіти, приведення у відповідність навчальних програм, вирішення цієї проблеми зрушило з місця, питання розкривається і демонструє свої нові грані. Зокрема, швидкість процесів міжнародного, міжетнічного, культурного обміну спонукає до вироблення більшої гнучкості, кращої адаптивності до нових реалій.

Окреслена проблема доволі типова, адже навчальні програми непрофільних факультетів зазвичай не включають таких дисциплін як лінгвокраїнознавство, історія культури, теорія та практика перекладу, основи теорії мовної комунікації або інших дисциплін, пов'язаних із вивченням мовних і культурних особливостей громадян інших країн. Натомість, із гуманітарних мовних дисциплін студенти вивчають таку дисципліну, як «Іноземна мова за фаховим спрямуванням», де вони опановують, наприклад, вузькоспеціалізований лексичний матеріал і вчать його практичному застосуванню у процесі мовлення, отже, фактично перекладу з або *на* іноземну мову, що, по суті,

спонукає до вивчення основ перекладу, а для цього потрібні додаткові заняття з викладом теорії та практики перекладу, експрес-методика викладання, адже дисципліни спеціалізації студентів – мистецькі.

Також важливу роль у процесі вивчення іноземної мови мають такі дисципліни, як етимологія, стилістика, лінгвокраїнознавство, розуміння особливостей, та, що найважливіше, розбіжностей, письмового та усного мовлення, але у процесі навчання студентів непрофільних факультетів елементи цих дисциплін можуть бути присутніми виключно частково, що подекуди може не давати бажаного результату для досягнення мети набуття лінгвосоціокультурної компетентності.

Власне, динаміка процесу вивчення іноземної мови залежить великою мірою від підходу викладача, а також від структури освітньої програми, що використовуються під час навчального процесу. Слід зазначити, що згідно з чинним законодавством України заклади освіти є вільними як у виборі, так і у створенні освітніх програм.

Безперечно, розвиток комунікативних навичок, зокрема, навичок іншомовного міжкультурного спілкування, можливий лише у випадку наявності ситуацій спілкування, отже – набуття досвіду. Зазвичай такий досвід набувається у спілкуванні з носіями мови, зокрема, коли йдеться про студентів і фахівців мистецької сфери, у вузькоспеціалізованому середовищі, наприклад, під час відбору, виступів, гастролей у країні іншої мови та культури, тобто, за кордоном, пвід час візитів іноземних гостей і участі у комунікації з ними, підготовці до заходів. Очевидно, що наявність перекладача, менеджера артиста, тобто особи-посередника між артистом і представником компанії-організатора мистецького заходу, організатором або іншим замовником послуг артиста, є запорукою дотримання формату зустрічей, допоміжним механізмом у

процесі комунікації, є бажаною або іноді навіть необхідною.

Подекуди артисту, особливо початківцю, доводиться самому стикатися з ситуацією спілкування з представником замовника або самим замовником, у разі чого рівень володіння мовними навичками та принаймні загальною інформацією про співрозмовника може зіграти ключову роль у процесі перемовин, викликати або, навпаки, загасити зацікавленість у початку або продовженні співпраці. Саме на цьому етапі набуті раніше знання мови і культурних особливостей інших народів, розвинені навички міжкультурного спілкування можуть йому/їй знадобитися.

Проте, тип спілкування, з яким самотійно стикається вузькопрофільний фахівець, якщо мається на увазі комунікація з іноземцями, зазвичай зводиться до побутового рівня внаслідок складностей із усним мовленням і стресовим фактором, що виникає через відсутність достатнього рівня інформованості фахівця про особливості міжособистісного спілкування, притаманні людям, які росли, навчалися і працювали у країнах з іншими реаліями повсякденного життя, іншою системою освіти, умовами праці, соціального забезпечення, що у багатьох аспектах суттєво відрізняються від місцевих. Соціокультурні розбіжності проявляються і у мові: наголос та інтонація, вимова, тонкощі вживання лексичних одиниць, порядку слів у реченні, особливо, якщо він нетиповий, натяки та алюзії, які складно або іноді неможливо інтерпретувати вірно без знання підтексту, контексту, місцевих реалій. «Розбіжність у мовних картинах, різне членування і класифікація навколишньої дійсності впливають на адекватність інтерпретації послання. Неконгруентність інтерпретацій рівнів повідомлення інокомунікантами може призвести до нерозуміння і навіть культурного шоку. Знання й облік

національно-специфічної картини світу, когнітивного й афективного фонів мови, що вивчається, реалізованих соціокультурними комунікативно-поведінковими стереотипами, сприяють адекватному кодуванню і декодуванню послання в процесі інтеракції з представниками культури мови, що вивчається» [10, с.29].

Завдяки посиленню позицій України на міжнародній арені, розширенню міжнародних зв'язків, зокрема у сфері мистецтва, окультурення сфери співпраці мистецьких кіл країни з західними став можливим повноцінний культурний обмін між нашою та іншими країнами, що здійснюється за міжнародними стандартами.

Наприклад, заклад вищої освіти Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв, яка на міжнародному рівні готує фахівців різних напрямків, що спеціалізуються на цирковому, сценічному та музичному мистецтві, є унікальним у Європі навчальним закладом, що охоплює більшість напрямків підготовки артистів розважальних жанрів естради, здійснює підготовку артистів цирку, шоу, стрімко розвивається у напрямку встановлення міжнародних контактів і надає можливість студентам і випускникам застосовувати на практиці набуті знання, тренуватися і виступати з міжнародними колективами, зокрема, за кордоном, брати участь в інтернаціональних заходах, уже у процесі навчання знайомитися з особливостями здійснення мистецької діяльності у змішаних та іноземних колективах, набувати навичок міжкультурного спілкування.

Захід «Мобільний цирк за мир» (англ.: Mobile Circus For Peace), що відбувався протягом літа 2023 р., та включав майстер-класи, тренінги, анімацію та циркові шоу, вартий уваги у контексті, що досліджується. Протягом підготовки до проведення заходу іноземні гості, автори ідеї архетипів для майстер-класів і структури заходу, активно

спілкувалися зі студентами академії – майбутніми учасниками, як за допомогою фахового перекладача, так і самостійно, адже формат зустрічей дозволяв такий спосіб взаємодії, а метою кількох комунікативних процесів, запропонованих і започаткованих творцями ідеї програми заходу, став прямий діалог із кожним із майбутніх учасників особисто. Іноземні гості мали на меті пояснити студентам віком від 16 до 24 років ідею заходу у деталях, розповісти, як проводити майстер-класи, відповісти на їхні запитання стосовно костюмів, обладнання, особливостей переїзду і перебування, заходів безпеки, а молоді талановиті студенти – справити враження і привернути до себе увагу, щоб пройти відбір.

У результаті ефективних підготовчих заходів містами Дрогобич, Лівів, Стебник, Стрий відбувся тур «Mobile Circus For Peace», протягом якого проводилися щотижневі шоу для дітей, у майстер-класах протягом місяця взяли участь близько двохсот дітлахів, близько п'ятисот людей завітали також і на циркові шоу. Всі охочі мали можливість спробувати себе у таких жанрах циркового мистецтва, як акробатика, повітряна гімнастика (трапеція), жонглювання, ілюзія та маніпуляція, пантоміма, клоунада, а також повчитися співати і танцювати. На завершення було проведене фінальне шоу на історичній арені Львівського державного цирку.

Учасники заходу з української сторони, а саме: студенти, хореограф, продюсер, художник-постановник, таким чином, стали учасниками міжкультурного діалогу та чудово виконали своє творче завдання. Слід зазначити, що рівень володіння іноземною мовою, у даному разі – англійською, а також рівень лінгвосціологічної компетентності дозволив усім сприйняти іншомовну інформацію таким чином, щоб коректно виконати поставлені задачі, порозумітися з творцями ідеї туру –

представниками іноземних культур. Зазначимо, що складність цього процесу обумовлена специфікою сфери, а саме – мистецької, отже, використанням вузькоспеціалізованої термінології (мовний аспект) і приналежністю учасників комунікативної ситуації-іноземців також до специфічної сфери (мистецької) та різних культур (учасники з іноземної сторони походили з різних країн, мали досвід проживання, навчання і здійснення робочої діяльності у різних країнах) (особливості комунікативної ситуації). І саме у плані рівня володіння лексичним матеріалом, зокрема, вузькоспеціалізованою термінологією, компетентність студентів-учасників переважала, а от особливості комунікативної ситуації, зокрема, потреба у розумінні контекстуальних значень мовних одиниць, алюзій, необхідність перекодування, трансдукції та інтерпретації загального теоретичного викладу ідеї проєкту до рівня цілковитого розуміння окремих практичних питань та декодування вербальних і невербальних повідомлень і неприхованого у даному разі підтексту, що мав місце у монологах іноземних мовців, і викликав неповне розуміння у іншомовних слухачів унаслідок виключно їхньої приналежності до іншого культурного шару і звички висловлюватися загальноприйнятим у сприйняттєвому контексті природного для них середовища чином. Отже, під час прямого діалогу з іноземними продюсерами була потреба в залученні фахового перекладача. Цей приклад, який не являє собою зразок або статистику, демонструє типову ситуацію комунікативного процесу, що відбувається іноземною мовою з представниками інших культур, де обидві сторони процесу не володіють знаннями з мови і навичками міжкультурного спілкування на професійному рівні, адже такі напрямки, як філологія, лінгвістика, переклад, комунікативні технології не є їхнім

безпосереднім фахом, а також проблемні питання, які зазвичай виникають у ситуації спілкування такого рівня. Перевагою у плані результативності процесу комунікації і досягнення мети діалогу у даному разі є приналежність обох сторін до сфери мистецтва, що, на відміну від ситуації спілкування, зокрема, перемовин, у багатьох інших сферах, де передбачається або навіть вимагається де факто слідування певним суворим нормам етикету та дотримання певних різких рамок культури спілкування, дозволяє більшу свободу можливостей висловлення, ширшу присутність емоційної компоненти. Зазначимо, що у цьому конкретному прикладі зустрічі відбувалися у вигляді семінарів, майстер-класів, формат не передбачав дотримання якогось певного протоколу, мовного та емоційного дистанціювання, перевага віддавалася командній роботі разом із іноземними учасниками.

Також слід зазначити, що ситуації спілкування для представників мистецьких професій, зокрема, у процесі навчання, стажування, підготовки до проведення заходів та участі у них, ділових перемовин поза межами звичного середовища, у якому студент або фахівець виріс, навчався і працював протягом багатьох років життя, а саме: в умовах і реаліях іноземної країни перебування, при чому виникають ще і додаткові стресові фактори, можуть суттєво відрізнитися. Учасники комунікативної ситуації, що відбувається з представниками інших культур, носіями іноземних мов і здійснюється іноземною мовою, можуть зіткнутися з суттєвими труднощами при необхідності сприйняти і передати необхідну інформацію, як вербальну так і невербальну. Отже, робота у напрямку ознайомлення з реаліями представників інших культур, набуття знань і навичок міжкультурної комунікації та адаптації до нових умов і вимог сучасності має здійснюватися одночасно з вивченням іноземних мов, динамічно та ефективно.

Висновки. Важливість набуття лінгвосоціокультурної компетентності у процесі вивчення іноземних мов спонукається змінами у бік мобільності, полікультурності та толерантності, які виникли в сучасному суспільстві, необхідністю прийняття мультикультурної компоненти розвитку суспільства, а також встановленими правилами і неформальними вимогами до рівня володіння навичками міжкультурного спілкування.

Відмінності мовних картин, різне сприйняття і класифікація навколишньої дійсності учасниками комунікативного процесу впливають на адекватність інтерпретації повідомлення. Невідповідність інтерпретацій повідомлень може призводити до суттєвих непорозумінь, отже, володіння знаннями стосовно картини світу співрозмовника/ці-іноземця/ки, специфіка якої залежить від середовища його/її походження, навчання, професії, мови, якою він/вона володіє, володіння і вміння користуватися інформацією стосовно поведінкових стереотипів співрозмовника/ці суттєво сприяють адекватним кодуванню і декодуванню повідомлення у процесі спілкування з представником/цею іншої культури.

Для опанування мистецтва управління, заохочення інших людей ідеєю досягнення високих результатів у роботі, що є по своїй суті менеджментом соціокультурної діяльності, необхідні, серед інших, здатність спілкуватися іноземною мовою, вміння встановлювати діалог із різними професійними суб'єктами та групами, здатність працювати у команді, мотивувати людей і рухатися до спільної мети, здатність працювати у міжнародному культурному контексті. Отже, у напрямку набуття лінгвосоціокультурної компетентності разом із вивченням іноземних мов, при тому, що це є суттєвим елементом ефективної самореалізації митця у реаліях сучасності, варто розкрити тему самого процесу вивчення іноземних мов і набуття

лінгвосоціокультурної компетентності, більш детально дослідити питання застосування у комунікативному процесі перекладу як невід'ємної частини комунікативного акту, а також використання мовних знань і навичок міжкультурної комунікації у процесі організації мистецьких заходів, особливості передумов і результатів ефективного комунікативного процесу у сфері мистецтва.

Список використаної літератури:

1. Владимірова В. Соціокультурна компетенція як основна складова міжкультурного спілкування. Матер. навч.-наук. конф. з міжнар. участю: Медична освіта за новими стандартами: виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір. Полтава: Полтавський державний медичний університет, 2023. Сс. 27-29.
2. Державна служба якості освіти України. Як створити освітню програму, розроблену не на основі типових освітніх програм. URL: <http://surl.li/omodsx>
3. Дука М. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 7 (51). Сс. 39-48.
4. Заболотська О. Актуальні проблеми методики викладання англійської мови. Херсон: Педагогічні науки: 2011. Вип. LVIII. Ч. 2. С. 126.
5. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв. URL: <https://kmaesm.edu.ua/istoriya>.
6. Краснопольський В. Тишаківа Л. Формування лінгвосоціокультурної компетенції під час вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій. Закарпатські філологічні студії. 2020. № 13. Т. 2. Сс. 100-104.
7. Обов'язкова атестація з англійської мови на всіх рівнях навчання: що запропонував Президент у своєму

- законопроекті про мову міжнародного спілкування. НУШ
НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: URL: <http://surl.li/оуcmgy>
8. Проект Закону про застосування англійської мови в
Україні: Проект Закону від 28.06.2023 № 9432.
URL: <http://surl.li/izwsxy>
9. Ханас У. Я. Толерантність як чинник формування
ціннісних систем у процесах крос-культурної комунікації.
Грані. 2015. № 3. Сс. 98 -02.
10. Холоденко О. Соціокультурна компетенція у навчанні
іноземної мови. Матер.заочної Всеукр. наук.-практ.
конференції. Донецьк: Донецький національний
університет імені Василя Стуса, 2020. Сс. 81-83.
11. Щетініна Л. Сутність крос-культурної компетентності:
від теорії до практики. Ефективна економіка. 2017. № 4.
URL: <http://surl.li/lotwmp>.
12. Ali I. et al. The role of knowledge spillovers and cultural
intelligence in enhancing expatriate employees' individual and
team creativity. Journal of Business Research. 2019. Vol. 101.
Pp. 561-573.
13. Ang S. Cultural intelligence: Individual interactions across
cultures. California: Stanford University Press, 2003. 400 p.
14. Campos J., Pinto L.H., Hippler T. The Domains of Cross-
cultural Adjustment: An Empirical Study With International
Students. Research Article. Journal of International Students.
2022. Vol. 12, Is. 2. Pp. 422-443.
15. Christopher Earley P., Mosakowski E. Cultural intelligence.
Harvard Business Review. From the Magazine (October 2004).
URL: <http://surl.li/twkdgj>
16. Go Global: Національна програма вивчення та
популяризації іноземних мов (National Foreign Language
URL: <http://surl.li/qhfabj>
17. Hu S., Liu H., Zhang S., Wang G. Proactive personality and
cross-cultural adjustment: Roles of social media usage and

cultural intelligence. International Journal of Intercultural Relations. 2020. V. 74 (11). Pp. 42-57.

18. Kluckhohn F.R., Strodtbeck F.L. Variations in value orientations. Row, Peterson. First Edition, 1961. 437 p.

19. Ott D.L., Iskhakova M. The meaning of international experience for the development of cultural intelligence: A review and critique. Critical perspectives on international business. 2019. № 4. Vol. 15. Pp. 390-407.

Iryna G. LYSENKO,

Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,
Kyiv, Ukraine,

e-mail: ir.lysenko@kmaecm.edu.ua,

ORCID: 0009-0003-3420-0107

**ACQUIRING LINGVOSOCIOCULTURAL
COMPETENCY IN THE PROCESS OF FOREIGN
LANGUAGE STUDY AS AN INTEGRAL ELEMENT OF
SELF-REALIZATION OF A PERFORMER IN THE
REALITY OF CONTEMPORANEITY**

Abstract. The article is dedicated to the issue of importance of acquiring knowledge and developing skills of foreign language cross-cultural communication in the process of learning foreign languages by students and professionals who study and specialize in art, the necessity of paying attention to the aspect of acquiring linguistic and socio-cultural competency in the process of study with the aim of optimizing the process of professional work fulfilment and minimizing risks of employers' refusals during castings, increasing the level of competitiveness is emphasized, the elements of specificity of inter-cultural communication of the level of negotiations on cooperation in the sphere of art are mentioned.

The study leans on the essence of such a phenomenon as cultural intelligence, more precisely – it is about a wider range of meaning of this notion than the notions of “inter-cultural communication” and “sociocultural competence”. The concept denoted by the term “cultural intelligence” develops from the idea of influence of cognitive abilities and relationships that a person is able to form on factors that are both internal and external in relation to the characteristics of an individual's personality in a more complex inter-cultural environment where prevails an unexpected uncertainty in the behaviour of communication partners and relationships with them. At the same time, it is the relation between individual differences of communication participants and situational factors of communication that are particularly important for solving problems of interaction in the modern inter-cultural environment. It is for this reason that it is not efficient to rely formation of socio-cultural competence on individual's own communicative experience. Application of previous contextual cultural and specific language training in the form of specialized courses similar to linguistic and regional studies or elements of translation theory is one of the options for solving the problem.

The question of forming and practical use of foreign language inter-cultural communication skills among students of field-specific non-philological faculties and educational institutions, where there are no specialized directions of training in the philological field, is still in the stage of development. Due to openness of the information space, strengthening of cultural ties of our country, adherence to international standards and requirements for the level of education, adjustment of educational programs, this issue is expanded and demonstrates its new facets. In particular, the speed of international, inter-ethnic, cultural exchange processes encourages the development of greater flexibility, better adaptability to new realities, which is important to underline in view of the fact that in the field of

art and art education the elements of inter-cultural communication are an integral part of professional activity.

The study concerns the issue of dynamics of the process of learning a foreign language, attention is paid to the fact that the speed and quality depends to a large extent on teacher's approach as well as on the structure of educational program used during the educational process. It is noted that educational institutions are free to choose and create educational programs.

Drawing attention to the issue of acquisition of linguistic and socio-cultural competence by students of field-specific non-philological faculties and specialists in the field of art in the process of learning foreign languages, as well as emphasizing the importance of acquiring knowledge and skills of foreign language inter-cultural communication in the process of learning foreign languages by students and specialists of art specialities is an urgent necessity at the present time, when such modern challenges as mobility, multiculturalism, tolerance, special requirements for the level of education and general erudition, emergence of which is determined by the level of development of information technologies, directly affect the professional activity of a specialist, possibilities of a student's career path, increase of the level of success in development of the field of art.

Key words: linguistic and socio-cultural competency, cultural intelligence, cross-cultural communication, foreign language studies, multiculturalism.

References:

1. Vladymyrova, V. (2023). Sotsiokulturna kompetentsiia yak osnovna skladova mizhkulturnoho spilkuвання [Sociocultural competency as a primary element of inter-cultural communication]. Mater. Navch.-nauk. Konf. z mizhnar.uchastiu: Medychna osvita za novymy standartamy: vyklyky ta inteɦratsiia v mizhnarodnyi osvितnii prostir. Poltava:

- Poltavskiyi derzhavnyi medychnyi universytet. 27-29. [in Ukrainian].
2. Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. Yak stvoryty osvitu prohamu, rozroblenu ne na osnovi typovykh osvitnikh proham [State service of the quality of education of Ukraine. How to to create educational program developed not on typical educational programs]. Available at: <http://surl.li/omodsx> [in Ukrainian].
3. Duka, M. (2015). Poniattia “lingvosotsiokulturna kompetentnist” ta analiz metodiv yii formuvannia v pedahohichnii teorii i praktytsi [Notion of “lingvosociocultural competence” and the analysis of methods of its forming in pedagogical theory and practice]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 7 (51), 39-48 [in Ukrainian].
4. Zabolotska, O. (2011). Aktualni problemy metodyky vykladannia anhliiskoi movy. [Actual problems of methodology of teaching English] Kherson : Pedahohichni nauky : Zbirnyk naukovykh prats. LVIII, 2, 126 [in Ukrainian].
5. Kyivska munitsypalna akademiia estradnoho ta tsyrkovoho mystetstv [Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts]. Available at: <https://kmaecm.edu.ua/istoriya> [in Ukrainian].
6. Krasnopolskyi V., Tyshakova, L. (2020). Formuvannia lingvosotsiokulturnoi kompetentsii pid chas vyvchennia inozemnoi movy z vykorystanniam vebtekhnolohii [Lingvosociocultural competency forming during foreign language study with web-technologies use]. Zakarpatski filologichni studii, 13 (2), 100-104 [in Ukrainian].
7. Oboviazkova atestatsiia z anhliiskoi movy na vsikh rivniakh navchannia: shcho zaproponuvav Prezydent u svoiemu zakonoproiekti pro movu mizhnarodnoho spilkuvannia [Obligatory certification in English language at all levels of studies: what was advised by the President in his draft law on language of international communication]. NUSh NOVA

UKRAINSKA ShKOLA. Available at: <http://surl.li/oycmgy> [in Ukrainian].

8. Proekt Zakonu pro zastosuvannia anhliiskoi movy v Ukraini: Proekt Zakonu vid 28.06.2023 № 9432. [Draft law on English language use in Ukraine: Draft Law of 28.06.2023 N 9432]. Available at: <http://surl.li/izwsxy> [in Ukrainian].

9. Khanas, U. (2015). Tolerantnist yak chynnyk formuvannia tsinnisnykh system u protsesakh kros-kulturnoi komunikatsii [Tolerance as a factor of forming values systems in the processes of cross-cultural communication]. Hrani. 3, 98102 [in Ukrainian].

10. Kholodenko, O. (2020). Sotsiokulturna kompetentsiia u navchanni inozemnoi movy [Sociocultural competency in foreign language study]. Mater. Zaochn. Vseukr. Nauk.-prakt. konfi. Donetsk: Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa, 81-83 [in Ukrainian].

11. Shchetinina, L. (2017). Sutnist kros-kulturnoi kompetentnosti: vid teorii do praktyky [The essence of cross-cultural competency: from theory to practice]. Efektyvna ekonomika. 4. Available at: <http://surl.li/lotwmp> [in Ukrainian].

12. Ali I. et al. (2019). The role of knowledge spillovers and cultural intelligence in enhancing expatriate employees' individual and team creativity. Journal of Business Research.. 101, 561-573 [in English].

13. Ang, S. (2003). Cultural intelligence: Individual interactions across cultures. California: Stanford University Press [in English].

14. Campos, J., Pinto, L.H., Hippler, T. (2022). The Domains of Cross-cultural Adjustment: An Empirical Study With International Students. Research Article. Journal of International Students. 12 (2), 422-443 [in English].

15. Christopher Earley, P., Mosakowski, E. (October 2004). Cultural intelligence. Harvard Business Review. From the Magazine. Available at: <http://surl.li/twkdgj> [in English].

16. Go Global: Natsionalna programa vyvchennya ta populiaruzatsii inozemnykh mov (National Foreign Language URL: <http://surl.li/qhfabj> [in Ukrainian].
17. Hu, S., Liu, H., Zhang, S., Wang, G. (2020). Proactive personality and cross-cultural adjustment: Roles of social media usage and cultural intelligence. *International Journal of Intercultural Relations*.74 (11), 42-57 [in English].
18. Kluckhohn, F.R., Strodtbeck, F.L. (1961). *Variations in value orientations*. Row, Peterson. First Edition [in English].
19. Ott, D.L., Iskhakova, M. (2019). The meaning of international experience for the development of cultural intelligence: A review and critique. *Critical perspectives on international business*. 4 (15)m 390-407 [in English].